

SATAKUNNAN KÄRÄJÄOIKEUS
Tullipuominkatu 5, PL 154, 28101 Pori
Aittakarinkatu 21, PL 265, 26101 Rauma
puh 02956 46711, fax 02956 46712
sähköposti satakunta.ko(at)oikeus.fi

LAUSUNTO

17.8.2014

Oikeusministeriö

oikeusministerio@om.fi

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö
26.6.2014

Asia: Lausunto valtion oikeusaputoimistojen
rakenneuudistusta valmistelleen työryh-
män mietinnöstä

Pyydetyllä tavalla eriteltynä lausuntonaan edellä mainitusta työryhmän mietinnöstä käräjäoikeus kunnioittaen toteaa seuraavaa.

1. Julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan eriyttäminen (mietinnön kohta 5.1)

Esitys on kannatettava.

Julkisen oikeusavustajan ja yleisen edunvalvojan tehtävien erilaisuus ja käytännössä todetut, kohdassa 3 kuvatut ongelmat, puoltavat mietinnön kohdassa 5.1. esitetyn mukaista mallia eli oikeusapupalveluiden tarjoamisen ja edunvalvontapalveluiden järjestämisen eriyttämistä omiksi toimistoikseen.

2. Kahdeksan oikeusapupiirin muodostaminen (mietinnön kohta 5.2.1)

Käräjäoikeus ei kannata esitystä.

Toteutuessaan malli lisäisi hallintoon kuluvien resurssien tarvetta ilman, että siitä olisi saatavissa vastaavaa hyötyä nykyiseen piirimäärään verrattuna. Piirit eivät kahdeksan piirin mallissa edelleenkään olisi yhtenevät poliisi- ja syyttäjapiirin kanssa.

Esitetyn organisaatorakenteen etuna on kirjattu, että se vastaisi oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa asetettua tavoitetta. Tämän edun saavuttaminen jää epäselväksi.

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013 – 2025 on kohdassa 2.3 Asianajo ja julkinen oikeusapu tavoitteeksi n:o 45 esitetty julkisen oikeusavun kattavuuden tarkistaminen, tavoitteeksi n:o 46 oikeusaputoimistoverkoston hallinnollinen uudistaminen jatkaminen ja tavoitteeksi n:o 47 oikeusavun sähköisen asioinnin ja etäpalveluiden laajentaminen.

Näistä tavoitteista esitetty organisaatiomalli voisi palvella tavoitteen n:o 46 saavuttamisessa. Tämän tavoitteen sisällön osalta oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa on todettu, että lyhyen aikavälin tavoitteena on vähentää oikeusaputoimistojen lukumäärää nykyisestä 34:stä 27:ään ja, että lisäksi selvitetään valtion oikeusaputoimistojen organisaatorakenteen kokonaisuudistuksen tarve. Pitkällä aikavälillä tavoitteena on oikeusapuviraston perustamisen vaikutusten selvittäminen.

Kahdenkymmenenseitsemän oikeusaputoimiston tavoite saavutetaan jo pääte-tyillä toimenpiteillä vuoden 2015 alusta lähtien. Mietintöön ei ole kirjattu, että esitetty kahdeksan oikeusapupiirin organisaatorakenne vähentäisi oikeusaputoimistojen lukumäärää 27:stä.

Esitys ei edesauta oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013 – 2025 julkisen oikeusavun kattavuudelle oikeusavun sähköiselle asioinnille ja etäpalveluiden laajentamiselle asetettuja tavoitteita.

Epäselväksi jää, miten esitys tältä osin palvelee uudistamisohjelmassa asetetun tavoitteen saavuttamista.

Rauman ja Satakunnan oikeusaputoimistojen kuuluminen samaan oikeusapupiiriin on sinänsä kannatettava uudistus.

3, Kuuden oikeusapupiirin muodostaminen (mietinnön kohta 5.2.2)

Käräjäoikeus pitää esitystä kannatettavana.

Nykyisen piirijaon pohjalle rakentuva organisaatiomalli on kustannustehokkaampi kuin kahdeksan oikeusapupiirin malli eikä malli lisää hallinnon vaatimien resurssien määrää.

Tämänkin mallin osalta jää epäselväksi, miten sen toteuttaminen vastaisi oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013 – 2025 asetettua tavoitetta.

Rauman ja Satakunnan oikeusaputoimistojen kuuluminen samaan oikeusapupiiriin on kannatettava uudistus.

4, Tehtäväkuvat (mietinnön kohta 5.2.3)

Piirien johtajien laajat tehtäväkuvat sekä piirien toiminnan johtaminen ja toiminnan edellyttämän hallinnon järjestäminen ja kehittäminen edellyttänevät piirien johtajilta täysmittaista työpanosta niin, ettei piirin johtajilla käytännössä ole mahdollisuuksia yksittäisten substanssiasioden hoitamiseen.

Eri henkilöiden yksittäisiin tehtäviin käräjäoikeudella ei ole asiantuntemusta ottaa kantaa.

5. Yhdentoista oikeusaputoimiston perustaminen (mietinnön kohta 5.3)

Käräjäoikeus ei pidä esitystä kannatettavana.

Tietyn alueen oikeusaputoimistot kokoavan piirin puuttuminen merkitsisi, että jokainen yksittäinen oikeusaputoimisto joutuisi omalta osaltaan kamppailemaan resursseista vuosittaisista tulosneuvotteluista. Vaarana saattaisi olla, että edellytykset kokonaisvaltaiselle ja pitkäjänteiselle toiminnan kehittämiseksi samoin kuin toimistojen yhteistyön kehittämiseksi heikkenisivät.

Mietinnössä mallin yhteyteen listatut haitat ovat niin merkittävät, ettei mallin käyttöön ottamiselle ole perusteita.

6. Keskusviraston perustaminen (mietinnön kohta 5.4)

Perusteet tuomioistuinviraston perustamiselle liittyvät keskeisesti tuomioistuinten riippumattomuuden varmistamiseen ja sen ohella tuomioistuinhallinnon toimivuuteen. Perusteet liittyvät siten olennaisesti tuomioistuinten toiminnan luonteeseen eivätkä siten ole suoraan sovellettavissa jollakin toisella toimialalla.

Käräjäoikeuden näkökulmasta malli, jossa oikeusaputoiminnan organisoinnin piirirakenne olisi poistunut ja kukin oikeusaputoimisto toimisi hallinnollisesti suoraan keskusviraston alaisuudessa, ei ole ongelmaton. Kun keskusvirasto ei voisi puuttua oikeusaputoimistojen substanssityöhön, on vaarana, että toimistojen toimintatavat eriytyvät eikä luontevaa foorumia yhtenäisten menettelytapojen sopimiselle ole.

Oikeusavun ja edunvalvonnan keskusviraston perustamisen voisi ajatella vähentävän piiriorganisaation tarvetta tai poistavan kokonaan. Muutoin oikeusavun ja edunvalvonnan järjestelmä: oikeusaputoimisto – oikeusapupiiri – keskusvirasto – oikeusministeriö vaikuttaa turhan moniportaiselta ja byrokraattiselta.

Mietintöön kirjatun perusteella keskusviraston perustamisen hyödyt olisivat siinänsä ilmeisen vähäiset.

7. Oikeusapuviraston perustaminen (mietinnön kohta 5.5)

Koko oikeusapu- ja edunvalvontatoimen hallinnon keskittäminen oikeusapuvirastolle ei vaikuta toteuttamiskelpoiselta ajatukselta. Esimerkiksi henkilökunnan sijoittaminen eri toimipaikkoihin kulloisenkin tarpeen mukaan on käytännössä hyvin vaikeasti toteutettavissa, koska työpaikan siirtyminen tarpeen mukaan paikkakunnalta toiselle asettaisi työntekijät kovin vaikeaan asemaan huomioon ottaen muun muassa asutokysymykset, lasten koulunkäyntikysymykset, puolison työnsaantikysymykset jne.

Hallinnon keskittäminen on myös omiaan aiheuttamaan turhaa byrokratiaa sekä keskushallinnon vieraantumista varsinaisesta työn tekemisen substanssista.

Erityisenä vaaran lisäksi käräjäoikeuden näkökulmasta tässäkin mallissa on, että toimistojen toimintatavat eriytyvät eikä luontevaa foorumia yhtenäisten menettelytapojen sopimiselle ole.

Oikeusapuviraston perustamisen voisi ajatella vähentävän piiriorganisaation

tarvetta tai poistavan kokonaan. Muutoin oikeusavun ja edunvalvonnan järjestelmä: oikeusaputoimisto – oikeusapupiiri – oikeusapuvirasto – oikeusministeriö vaikuttaa turhan moniportaiselta ja byrokraattiselta.

8. Oikeusaputoimistojen organisaatiomalli

Käräjäoikeus pitää mietinnössä esitetyistä oikeusaputoimistojen organisaatiomalleista onnistuneimpana mietinnön kohdassa 5.2.2 esitettyä kuuden oikeusapupiirin organisaatiomallia.

Mallin voisi ajatella mahdollistavan oikeusapupiirien ja -toimistojen tehokkaan tulosohjauksen ja kustannustehokkaan toiminnan huomioon ottaen samalla eri alueiden ominaispiirteet ja niistä julkiselle oikeusavulle ja yleiselle edunvalvonnalle aiheutuvat vaatimukset.

Malli mahdollistanee myös käräjäoikeuden kannalta välttämättömän oikeusaputoimistojen yhteistoiminnan yhteisten menettelytapojen löytämiseksi.

9. Muuta

Mietinnössä on erilaiset vaihtoehdot selostettu selkeästi ja kunkin vaihtoehdon edut ja haitat tuotu selkeästi esiin.

Mietintöön olisi ehkä toivonut hieman laajempaa arviota oikeusapupalveluiden saatavuuden kehittymisestä asiakkaiden näkökulmasta.

Laamanni

Martti Juntikka